

Pracownicy Muzeum PTKT

Historia Muzeum PTKT w Gorlicach

MUZEUM REGIONALNE PTKT IM. IGNACEGO ŁUKASIEWICZA W GORLICACH

PÓL WIEKU MUZEUM W GORLICACH 1957 - 2007

Muzeum w Gorlicach założone zostało w 1957 r., ale jego historia sięga lat dużo wcześniejszych. Na skutek działań wojennych, podczas pierwszej wojny światowej, zostały zniszczone gorlickie zabytki kultury materialnej. Zagładzie uległo budownictwo, dzieła sztuki, cenne archiwa dworskie, miejskie i kościelne oraz przedmioty tzw. kultury duchowej gromadzone w ciągu dziesiątków lat przez mieszkańców miasta. W tej sytuacji niektórzy gorliczanie powzięli ambitny zamiar stworzenia placówki kulturalnej, gdzie można byłoby przechowywać ocalałe pamiątki i zabezpieczyć je na przyszłość. Znalazła się grupa społeczników z Janem Beniszem, ks. Bronisławem Świeykowskim, Aleksandrem Strzelbickim na czele, która zorganizowała w salach Wydziału Powiatowego w Gorlicach w dniach od 29 IX do 5 X 1919r. wystawę pamiątek z okresu I wojny światowej. Zbiory te były własnością Jana Benisza.

Po wyjeździe Jana Benisza do Katowic myśl o utworzeniu muzeum nieco przygasła, jednakże powstałe w okresie międzywojennym Towarzystwo Upiększania Miasta Gorlic i Okolicy postanowiło kontynuować działalność poprzedników i gromadziło ocalałe pamiątki z I wojny. Zbiory te wystawiono na drugiej wystawie, zorganizowanej w salach Magistratu w dniu 2 V 1935 r. z okazji 20-lecia bitwy pod Gorlicami.

Konstanty Laskowski 1873 - 1956

Prezesem wspomnianego Towarzystwa był Konstanty Laskowski, długoletni dyrektor gorlickiego Magistratu, człowiek światły, o rozległych zainteresowaniach, prekursor idei ratowania istniejących jeszcze zabytków regionu. Z jego zbiorów pochodzi ta część spisanych lokalnych legend ludowych, która zachowała się w Muzeum. Laskowski zabiegał usilnie o utworzenie placówki muzealnej w Gorlicach. Dzięki niemu Towarzystwo zakupiło na ten cel zabytkowe ruiny dworu obronnego. Jednakże II wojna światowa i okupacja hitlerowska nie sprzyjały tworzeniu tego typu obiektów, przeciwnie, szczególnie dotkliwą stratą było zagrabienie przez okupanta pamiątek z pierwszej wojny, a zwłaszcza zbiorów Jana Benisza. Były to zbiory historyczne, numizmatyczne, filatelistyczne oraz bogata kolekcja motyli i owadów. W Muzeum znajduje się znikoma część jego zbiorów, zwłaszcza spisane wspomnienia z lat 1915-1920, rękopisy, maszynopisy oraz drobne ogłoszenia, afisze i ulotki.

Po wojnie ofiarni pracownicy Magistratu Gorlic i społecznicy przystąpili do remontu zabytkowej kamienicy przy ul. Wąskiej 11, pochodzącej z lat 1780-90, przeznaczając ją na przyszłe Muzeum. Konstanty Laskowski zaproponował wówczas, by obiekt ten odstąpić PTTK. Tak też się stało. W dniu 15 marca 1952 r. na posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej w Gorlicach budynek przekazano Polskiemu Towarzystwu Turystyczno-Krajoznawczemu Oddział w Gorlicach na 99-letnie użytkowanie. Inicjatywę utworzenia Muzeum poparł także Zarząd Główny PTTK i jego Komisja Opieki nad Zabytkami, której przewodniczył znakomity polski historyk sztuki prof. Stanisław Herbst.

Objęty przez PTTK budynek, mocno zniszczony, wymagał remontu. Zajęli się nim osobiście Alfred Waclawski i Stanisław Gabriel, korzystając z fachowej pomocy inż. Józefa Baruta. Trwający trzy lata remont został zakończony 30 grudnia 1955r. Finansowego wsparcia udzieliło wówczas wiele gorlickich firm i instytucji, Urząd Miasta oraz inni darczyńcy.

1. Stołeczny Fundusz Odbudowy Stolicy z nadwyżek składowych uzyskanych przez Miejski Komitet Odbudowy Stolicy przekazał na remont budynku kwotę 24.000 zł.
2. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Gorlicach na zakup urządzeń i sprzętów muzealnych wyasygnowało kwotę 20.000 zł. oraz na zakup strojów regionalnych tutejszego powiatu przekazało kwotę 15.000zł., łącznie 35.000 zł.
3. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gorlicach na zakup eksponatów przeznaczyło kwotę 46.000 zł.
4. Powszechna Spółdzielnia Spożywców przekazała kwotę 3.900 zł.
5. Kopalnictwo Naftowe w Gorlicach przekazało kwotę 2.000 zł
6. Powiatowa Spółdzielnia Pracy Branży Skórzanej przekazała kwotę 1.500zł.
7. Fabryka Maszyn i Sprzętu Wiertniczego Glinik Marjampolski przekazała kwotę 1.000 zł.
8. Powiatowy Zarząd Gminnych Spółdzielni w Gorlicach 2.200 zł.
9. Spółdzielnia Pracy „Przodownik” przekazała kwotę 500 zł.
10. Spółdzielnia Pracy „Ogniwo” przekazała kwotę 500 zł.
11. Spółdzielnia Pracy „Motor” przekazała kwotę 100 zł.
12. Spółdzielnia Pracy Inwalidów „Cel” przekazała kwotę 500 zł.
13. Powiatowa Spółdzielnia Wielobranżowa Usług Rzemieślniczych przekazała kwotę 490 zł.
14. Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Gorlice – wieś przekazała kwotę 500 zł.
15. Gminna Kasa Spółdzielcza przekazała kwotę 100 zł.
16. Spółdzielcze Zakłady Drzewne przekazały kwotę 300 zł.
17. Kongregacja Kupiecka przekazała kwotę 500 zł.
18. Miejski Handel Detaliczny przekazał kwotę 500 zł.
19. Przymusowe Zrzeszenie Prywatnych Właścicieli Nieruchomości przekazało kwotę 500 zł.
20. Zarząd Główny PTTK w Warszawie przekazał dotację w wysokości 8.000zł.

Ponadto drobne kwoty gotówkowe złożyli pracownicy Wydziału Oświaty, Narodowego Banku Polskiego, Kina „Wiarus”, i pracownicy Powiatowego Zarządu Łączności.

Cech Rzemiosł Różnych w Gorlicach, a w szczególności : Mieczysław Kozłowski, Józef Przybyłowicz, Stanisław Załęski i Stanisław Galiszewski przekazali cenne eksponaty (pasy skórzane, dawne latarnie i zabytkowe okucia).

Po zakończeniu remontu przystąpiono do urządzania ekspozycji muzealnych według scenariusza opracowanego przez Alfreda Waclawskiego. W dniu 22 lipca 1957 roku Muzeum Regionalne PTTK w Gorlicach zostało oficjalnie otwarte. Cele i zadania jakie wytyczono przyszłej placówce to gromadzenie dóbr kultury z zakresu wszystkich dziedzin życia miasta i regionu oraz udostępnianie ich zwiedzającym, a jeśli pozwolą na to warunki lokalowe i fundusze także prowadzenie prac konserwatorskich oraz działalności naukowo-badawczej przy współpracy ze specjalistami z różnych dyscyplin.

W sprawy tworzącego się Muzeum najbardziej zaangażowani byli Alfred Waclawski, pierwszy kierownik placówki, oraz Stefania Kochańska będąca pierwszym przewodnikiem muzealnym.

Powiększające się z każdym rokiem zbiory spowodowały, że dotychczasowe pomieszczenia okazały się szybko stanowczo za małe. Czyniono więc starania o adaptację kolejnych sal w sąsiednim budynku. W 1976 roku Muzeum przejęło nowe pomieszczenia na cele ekspozycyjne. Dzięki pomocy Urzędu Miasta w Gorlicach, Zarządu Głównego PTTK oraz Zarządu Wojewódzkiego uporano się ze wszystkimi pracami remontowymi. W dniu 24 czerwca 1977 r. nastąpiło przekazanie nowej wystawy, obejmującej swą tematyką poszerzone działy: etnograficzny i historii I wojny światowej.

Niezbędne okazały się remonty 200-letniego budynku. W 1983 r. dokonano całkowitej wymiany dachu nad zabytkową częścią pomieszczeń muzealnych. W 1985 r. Urząd Miasta przekazał kolejne pomieszczenie, w którym po przeprowadzeniu odpowiednich prac, w 70-tą rocznicę bitwy pod Gorlicami otwarto oryginalną wystawę upamiętniającą to wydarzenie.

Transformacja ekonomiczno-gospodarcza w 1991 r. przyniosła również znaczne zmiany dla Muzeum. Po otrzymaniu osobowości prawnej przez PTTK O/Gorlice finansowanie tej placówki przeszło z Ministerstwa Kultury na samorząd miejski oraz właściciela.

W roku 1993 Muzeum do dyspozycji otrzymało dwa kolejne pomieszczenia na piętrze budynku, w których urządzono ekspozycję etnograficzną.

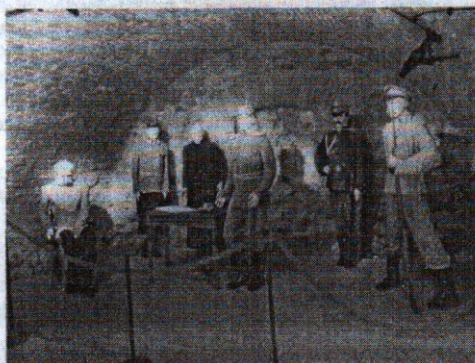
Ostatnie poważne prace budowlane Muzeum przeszło w 1995 r. Po gruntownym remoncie sal założono specjalistyczne oświetlenie i urządzono dużą, stałą ekspozycję poświęconą bitwie pod Gorlicami.

W tym samym roku, w 80. rocznicę bitwy, została otwarta stała ekspozycja, w skład której wchodzi makieta plastyczna terenu bitwy, wykonana w skali 1:5000, o wymiarach 5x2,5m. Treścią makiety jest fragment Ziemi Gorlickiej pokazany w możliwie szerokim kontekście geograficzno-kulturowym jako teren zmagania IV korpusu XI Armii gen. Augusta von Mackensena z X korpusem rosyjskim gen. Radko Dymitriewa w pierwszym dniu operacji gorlickiej, 2 maja 1915 roku. Pokazano szlak piechoty obu walczących stron, natomiast elektronicznie odtworzone zostały kolejne fazy walk aż do końca dnia.

W 90. rocznicę wydarzeń majowych dla zwiedzających oddano dwie nowe ekspozycje. Pierwszą z nich jest tzw. „mała makieta z żołnierzami” projektantem i wykonawcą jest Bogusław Głód przedstawia ona walki w okolicach Mszanki.

Drugą, wielką atrakcją stanowi gabinet figur woskowych. W zabytkowych, odrestaurowanych piwnicach Muzeum zaprezentowanych jest siedem wiernie odtworzonych w wosku postaci historycznych. Są to osobistości ważne dla Gorlic tamtego okresu. Figury wykonane przez gorliczanina Zdzisława Tohia przybliżają zwiedzającym sylwetki cesarza Franciszka Józefa I, płk. Franciszka Latinika, ks. Bronisława Świeykowskiego, oraz generałów Augusta von Mackensena i Radko Dymitriewa.

Gabinet figur woskowych

Obecnie powierzchnia Muzeum wynosi ogółem 260 m², w tym 12 sal wystawienniczych.

Zgodnie ze swymi zadaniami, w miarę możliwości Muzeum włączyło się w działalność naukową. W 1964 r. odbyła się sesja etnograficzna pod przewodnictwem prof. Romana Reinfussa. W 1977 r. placówka zorganizowała ogólnopolski sejmik muzealny. Tematyka spotkania dotyczyła zagadnienia: „Dawne obiekty przemysłowe jako obiekty krajoznawcze, ich rola w popularyzacji wiedzy o starej technice i o postępie technicznym”. Decyzją uczestników sejmiku gorlickiemu Muzeum nadano wówczas imię Ignacego Łukasiewicza. W następnym roku, 1978, miała miejsce sesja zorganizowana wspólnie ze Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego w 125 rocznicę zapalenia lampy naftowej. Z okazji obchodów 30-lecia Muzeum Regionalnego PTTK w Gorlicach zorganizowana została sesja w 1987 roku.

Zbiory muzealne:

Muzeum w chwili otwarcia posiadało 113 eksponatów własnych i około 130 należących do prywatnych osób. Przedmioty te stanowiły początki kolekcji trzech głównych działów tematycznych, a mianowicie: działu historycznego, przemysłu naftowego i etnografii. Obecnie Muzeum posiada w swych zbiorach ponad 8000 eksponatów. Większość z nich prezentowana jest na wystawach stałych w czterech grupach tematycznych.

Anna Wygrzywalska

Wypokarmienie i opis cmentarza Kirkutu

Ekspozycje stałe prezentowane w Muzeum:

I Dział. PIERWSZA WOJNA ŚWIATOWA I BITWA POD GORLICAMI (ciąg 6 sal):

1. Mundury, broń, odznaczenia, znaczki pocztowe, fotografie, albumy, słowniki przekładowe, przedmioty pamiątkowe należące do żołnierzy. Karykatury z 1914r. przedstawiające wybuch wojny (angielska i rosyjska).
2. Wystawa dotycząca księdza Bronistawa Świeykowskiego, bohaterskiego burmistrza Gorlic z lat 1914 – 1918.
3. Makieta bitwy pod Gorlicami z 2 maja 1915 r. Na makiecie zaznaczono rozmieszczenie jednostek austro-węgierskich i niemieckich oraz rosyjskich. Elektronicznie został odtworzony przebieg bitwy w ciągu dnia.
4. Materiały dotyczące budowy cmentarzy wojennych i przykłady przedmiotów odnalezionych na polu walki po latach.
5. Fotografie przedstawiające zniszczone bombardowaniem Gorlice.
6. Gabinet figur woskowych prezentowany w odrestaurowanych piwnicach Muzeum. Postacie ważne dla miasta, związane z pierwszą wojną światową i bitwą pod Gorlicami.

II Dział. HISTORIA MIASTA:

znaleziska i wykopaliska pochodzące z rejonu Gorlic (monety, narzędzia z epoki kamienia, herby i pieczęcie miasta, dokumenty i przedmioty należące do cechów krawieckiego i szewskiego, broń, w tym miecz katowski, meble pochodzące z dworów gorlickich).

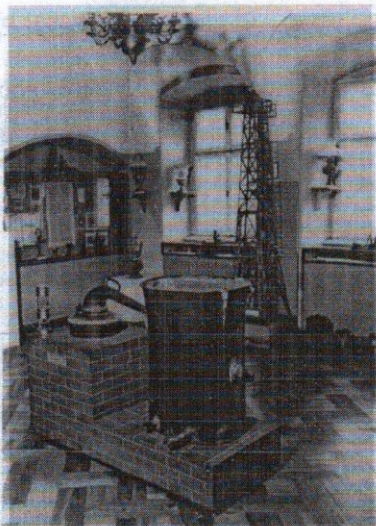

Fragment ekspozycji poświęcony najstarszej historii miasta

III dział. PRZEMYSŁ NAFTOWY:

ekspozycja poświęcona Gorlicom- światowej kolebce przemysłu naftowego (modele wież wiertniczych, świdrów, próbki pochodnych ropy, kolekcja lamp naftowych i kaganków). Tu także prezentowane są eksponaty związane z postacią Ignacego Łukasiewicza, który przebywał w mieście w latach 1853-58. Łukasiewicz z ropy naftowej otrzymał naftę, której użył w lampie przez siebie skonstruowanej. Pierwsza na świecie uliczna lampa naftowa zapłonęła w Gorlicach w 1854r.

Aparat destylacyjny z apteki
Ignacego Łukasiewicza w Gorlicach

IV dział. ETNOGRAFIA:

sala stylizowana na wnętrze chałupy z przełomu XIX/XX wieku (stroje łemkowskie i pogórzeńskie, tradycyjne wyposażenie izby. Wystawa poświęcona Bohdanowi Ihorowi Antonyczowi, poecie łemkowskiemu, urodzonemu w Nowicy).

Strój łemkowski